

Загальна кількість померлих унаслідок вчинення самогубства перевищує сумарну кількість смертей через тиф, дизентерію, скарлатину, дифтерію, кашлюк, менінгококову інфекцію, поліомієліт, кір, малярію, бронхіт і ревматизм. [2]

Отже, причиною суїцидальних думок і спроб можуть бути «шкільні проблеми», дезадаптація в навчанні та праці, особливо у хлопчиків, втрата контактів з товаришами. «Сексуальні» проблеми зазвичай бувають доповнені іншими, не менш важливими факторами дезадаптації. Розрив з коханими штовхає на суїцидні спроби, якщо цей розрив поєднується з приниженням почуття власної гідності або якщо була надзвичайно сильна емоційна прив'язаність, яка трапляється у підлітків з розбитих сімей або у емоційно-лабільних підлітків, які в батьківській родині відчували емоційне відкидання.

---

1. Доведення до самогубства: правовий аспект / Регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Полтавській області. URL: <http://poltava.legalaid.gov.ua/ua/prestsentr/novyny/dovedennia-dosamohubstvapravovyi-aspekt>.

2. Утров Є. Україна стала рекордсменом Європи по кількості суїцидів. Ежедневная Интернет-газета «Утро». 2018. URL: http://www.utro.ua/ru/proisshestviya/ukraina_stala_rekordsmenom_evropy_po_kolichestvu_suitsidov_4a07d9281ba27.

3. Державна служба статистики України. Відповідь на запит від 13.11.2017 про статистичну інформацію щодо кількості померлих від самогубств у віці 0-17 років у 2001-2004 роках та кількості померлих від навмисних само ушкоджень у віці 0-17 років у 2005-2016 роках за регіонами. 17.11.2017. URL: <https://dostup.pravda.com.ua/request/27946/response/54280/attach/4/.pdf>

4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Психология. Словарь/ 2-е изд. М: Политиздат. 1990. 494 с.

Серафимчук І.О., курсантка
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Новицька І.В., викладач кафедри
гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ АГРЕСІЇ У КУРСАНТІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У сучасному світі ми зустрічаємося з проблемою збільшення проявів агресивності серед курсантів та співробітників правоохоронних органів, що частково пов'язано з соціально-економічною та політичною нестабільністю у

суспільстві. Вивчення агресивної поведінки майбутніх і діючих правоохоронців надзвичайно важливе, адже при виконанні професійних обов'язків вони володіють правом примусу, що проявляється в можливості застосування фізичної сили на власний розсуд. Надмірна агресивність у даному випадку може призвести до збільшення конфліктних ситуацій серед особового складу, неефективної діяльності під час стресових ситуацій тощо.

Протягом довгого часу агресивність залишається актуальною психологічною проблемою, витoki вивчення якої можна знайти у роботах: З. Фройда, К. Лоренца, Л. Семенюк, Л. Славиної, І. Фурманова, А. Бандури, Л. Берковица, Д. Долларда, М. Левітова, В. Мерліна, В. Ковальова та інших. Причини прояву агресії у поведінці, зокрема, з урахуванням специфіки діяльності працівників правоохоронної сфери, вивчали такі науковці, як: В. Андросюк, Л. Балабанова, В. Лефтеров, О. Тимченко та ін. [1; 3].

Варто зазначити, що найвищі показники прояву агресії за результатами більшості досліджень спостерігаються у чоловіків. Проте вчені А. Фродо та Дж. Маколей [2] заперечують дане твердження. Багато науковців вважають, що жінки більш емоційні, в них загострене почуття провини та тривоги, що сприяє пригніченню агресивних тенденцій. Тому питання про гендерні особливості проявів агресії потребує подальшого уточнення. Серед психологічних особливостей, що провокують агресію у курсантів, дослідники виділяють: недостатній розвиток інтелекту та комунікативних навичок, занижену самооцінку, проблеми у взаємовідносинах [4, с. 388]. Дослідження агресивних проявів особливо актуальне для вирішення задач із профвідбору курсантів, а також для спеціальної підготовки співробітників правоохоронних органів до дій у екстремальних умовах.

Вивчаючи агресію курсантів, можемо припустити, що вони більш схильні проявляти її як реакцію на стресові умови навчання у вигляді роздратування, підозрливості, негативізму, образливості тощо. Говорячи про працівників правоохоронних органів, можемо припустити, що вони виплескують агресію при виконанні службових повноважень. Це відображатиметься у підвищених показниках фізичної та вербальної агресії. Поліцейські також можуть несвідомо переносити негативні форми поведінки на членів своєї родини чи друзів. Проте ми також можемо зауважити, що агресивна поведінка як курсантів, так і працівників правоохоронних органів, може бути пов'язаною зі стресами через необхідність виконувати розпорядження офіцерів та командирів та з відповідальністю, що вимагається від осіб, які знаходяться на керівних посадах.

Попри різну природу агресивної поведінки, необхідно також відзначити, що працівники поліції повинні навчитися керувати своїми емоціями і стримувати агресивні поведінкові прояви ще під час навчання в університеті. Адже заклавши під час курсантського життя фундамент «правильної поведінки правоохоронця» та навчившись направляти свою агресію у соціально прийнятне джерело, працівники поліції забезпечують, насамперед, самих себе

від значної кількості деструктивних чинників, що можуть негативно вплинути на фізичне та психічне здоров'я правоохоронця. Ми розуміємо, що прояви агресії бувають різні, так само й причини агресивної поведінки мають різне підґрунтя як для курсантів, так і для співробітників поліції. Тим важливіше встановити, чи існують відмінності за рівнем агресії між курсантами та правоохоронцями.

Дослідження, проведені на вітчизняних співробітниках патрульної поліції [5], показують, що для них характерний середньо-низький рівень прояву агресивної поведінки. При цьому досліджень, які демонструють, як змінюються рівні проявів різних видів агресії від курсантів до поліцейських, нам віднайти не вдалося. Що зумовило науковий інтерес до даної проблеми, який сформувався у пошукове дослідження. У дослідженні взяло участь 69 осіб, з яких 35 осіб (21 жінка та 14 чоловіків) – курсанти; 34 особи (9 жінок та 25 чоловіків) – чинні співробітники патрульної поліції та слідства. Досліджувані проходили методику вивчення агресії «Опитувальник Басса-Даркі» в адаптації Єніколопова. У дослідженні перевірялися наступні гіпотези.

1. *Гіпотеза № 1.* Існують гендерні відмінності у проявах різних видів агресії серед співробітників правоохоронних органів: жінки більшою мірою схильні до «дистанційних» проявів агресії, а саме – до вербальної, а чоловіки – «до контактних», зокрема, – до фізичної.

2. *Гіпотеза № 2.* У курсантів буде більш яскраво виражена агресивна поведінка захисного типу, пов'язана зі специфікою організації навчального процесу: роздратування, негативізм, образливість, підозрілість, ворожість; у правоохоронців будуть вищими показники агресії, що характерні для виконання професійних обов'язків: фізична та вербальна агресія.

3. *Гіпотеза № 3.* Попри відмінності у рівнях прояву агресії, загальні показники агресивності і в курсантів, і в правоохоронців залишатимуться у межах норми, що пов'язано з особливостями професійно-психологічного відбору на етапі зарахування до навчального закладу та подальшим психологічним супроводом поліцейських.

За результатами дослідження встановлено, що чоловіки і жінки розрізняються за показниками фізичної агресії, яка вище у чоловіків. Проте не відрізняються за рівнем вербальної агресії. Перша гіпотеза підтвердилася частково. Вивчення агресивності у курсантів та правоохоронців показало, що прояви агресії у курсантів більшою мірою пов'язані з адаптацією до навчання у закладі зі специфічними умовами, а у правоохоронців – із безпосереднім виконанням професійних обов'язків. Розглядаючи різні аспекти вираженості видів агресії у курсантів і правоохоронців ми встановили, що вони відрізняються за значною кількістю параметрів. А саме: правоохоронцям у більшій мірі притаманна фізична агресія і на рівні тенденції – вербальна, курсантам – образливість, підозрілість, почуття провини, вороже ставлення до світу і на рівні тенденції – дратівливість. Друга гіпотеза підтвердилася. Разом із цим можемо констатувати, що попри знайдені відмінності рівень прояву різних

видів агресії та загальний показник агресивності у курсантів та правоохоронців залишається у межах норми. Нормотипічними ці показники також залишаються при врахуванні гендерного аспекту. Третя гіпотеза підтвердилася.

Отже, агресивність у курсантів майже завжди носить тимчасовий, ситуативний характер, легко піддається корекції за умови правильної організації життя в закладах зі специфічними умовами навчання. Однак це відбувається тільки за умов терплячої й узгодженої роботи офіцерів, психолога та батьків із курсантами. У правоохоронців агресивність часто зумовлена їх професійними обов'язками, зокрема, необхідністю застосовувати право примусу по відношенню до правопорушників.

1. Андрушко Я. Психологічні захисти в структурі професійної ідентичності майбутнього працівника органів внутрішніх справ: монографія. Л. : Львів. ДУВС, 2016. 276 с.

2. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль. СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. 516 с.

3. Білова М. Е. Психологічні особливості осіб з різним рівнем стресостійкості (на прикладі працівників стресогенних професій): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. психол. наук: спец. 19.00.01. «Загальна психологія, історія психології». Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2007. 20 с.

4. Замятіна М. В. Психологічна структура агресивності студентів ВНЗ. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр. / ред. Л. Л. Говажнянський, О. Г. Романовський. Х. : НТУ «ХПІ», 2012. Вип. 30–31 (34–35). С. 385–392.

5. Теслик Н. М., Коляда М. В. Агресивність у структурі особистісних компетентностей патрульних поліцейських у період первинної підготовки. Вісник національного університету оборони України. 2018. № 1 (49). С. 95–102.

Стулій В.О., курсант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Гузь І.В., викладач кафедри
тактичної та тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний стан розвитку науки і техніки зумовлює зміни в методології наукових досліджень і соціальних практиках. В роботі розглянуті різні аспекти використання інформаційних технологій в юридичній науці і практиці: